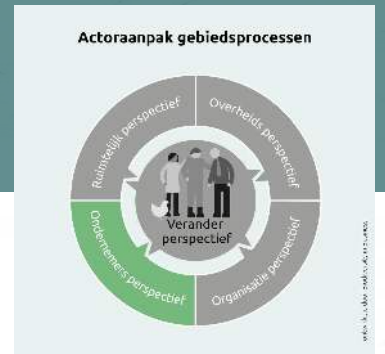

Het ondernemersperspectief

Mijn achtergrond

1998 – Bodemkunde, Water, Atmosfeer (Wageningen UR)

2005 – Adviseur bodemkwaliteit en milieu (Royal Haskoning)

2007 – Bedrijfskunde – Change management en Duurzaam Ondernemen (Erasmus)

2012 – Biodiversity in Business & pr. onderzoek naar *bio-inspired businessmodels*

2016 – Programma Natuurlijk Kapitaal Nederland (PBL)

2018 – Directeur & Medeoprichter Gebiedsonderneming Duinboeren en Maatschappij

2022 – Gebiedscoöperatie het Binnenveld opgericht

2024 – Gebiedsproces Landgoedzone Vechtdal

Elementen uit mijn perspectief

Duurzaam ondernemen met landschap, natuur en biodiversiteit

Duurzaam ondernemen

Ondernemen vanuit een bovenwettelijk kader

Benutten van ecosysteemdiensten

Behouden door benutten

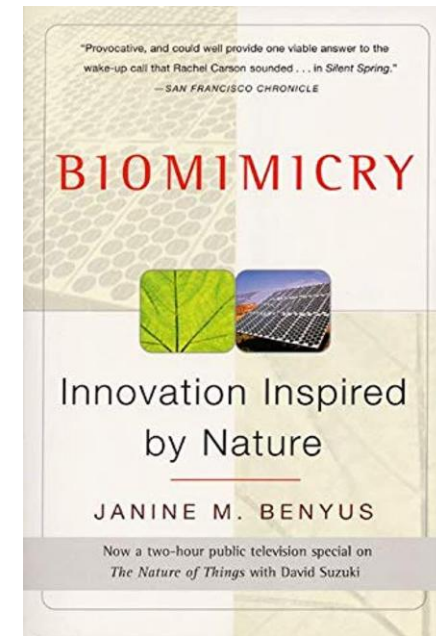
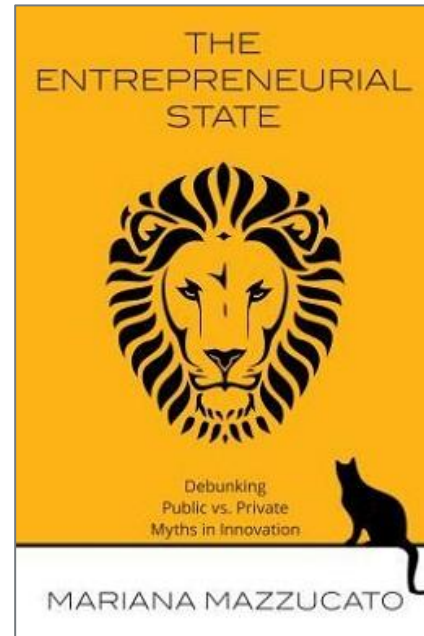
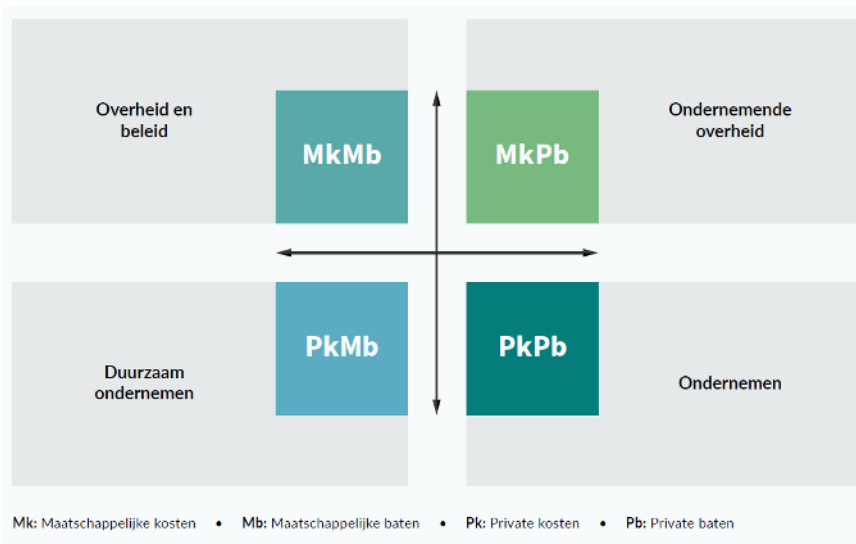
Elementen uit mijn perspectief

Vernieuwing door ondernemend samenwerken

Ondernemend samenwerken

Innovatie met/door de natuur

Actoraanpak en publiek privaat

Oplossingen in de natuur

Ondernemersperspectief

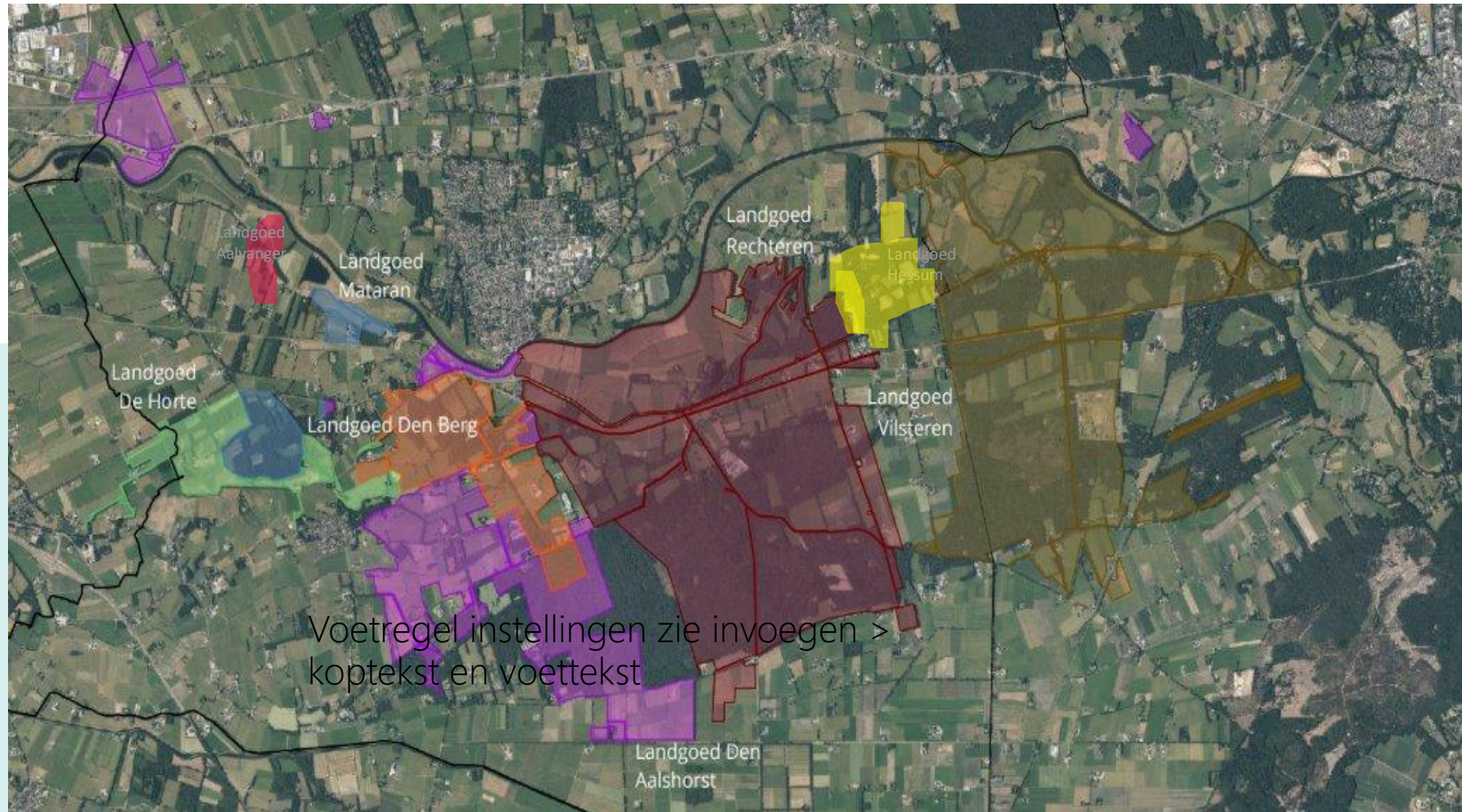

Actoraanpak gebiedsprocessen

ontwikkeld door Biodiversity in Business

Ondernemers in een gebied

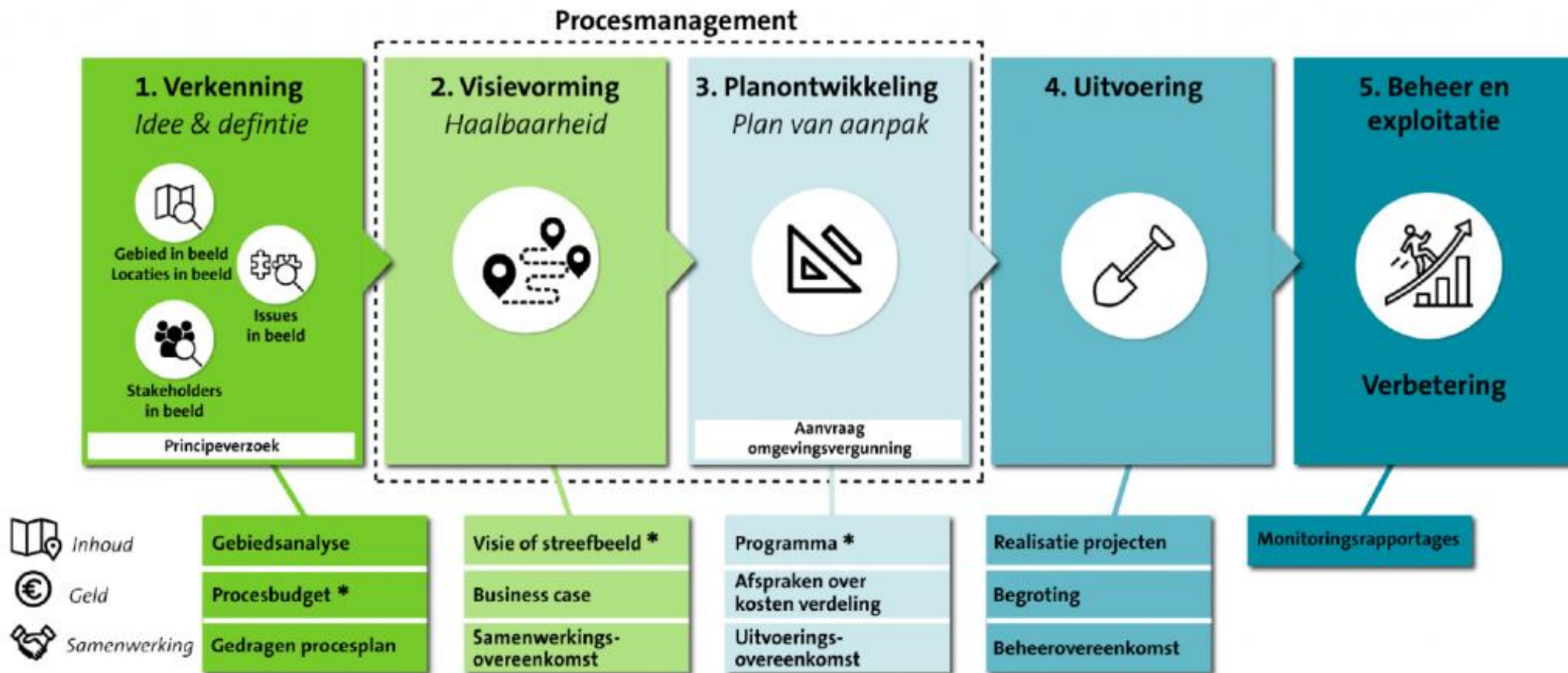
Mogelijke rollen van de ondernemers

- Grondeigenaar
- Grondgebruiker
- Landschapsbeheerder
- Familiebedrijf - gezinsbedrijf
- Sociaal economische factor in de regio
- Uitvoerder met energie
- Piekbelaster
- Verbinder stad platteland

Wat is een gebiedsproces?

Een gepland en lineair proces met verschillende fasen (blauwdruk)

Brabantse
DUIN
GOED

van de
Duin
Boeren

www.duingoed.nl

Brabantse
DUIN
GOED

Verbinden van de perspectieven

"Moet nog wel geld kunnen verdienen"

"Draagt het gebiedsproces voldoende bij de maatschappelijke opgaven?"

"?

"landgoed?"

"Alleen basis van vrijwillig"

"Alle pachters willen meer grond"

"Er landt nooit geld op het boerenland"

"cedentwerking"

"Kan het ook sneller!"

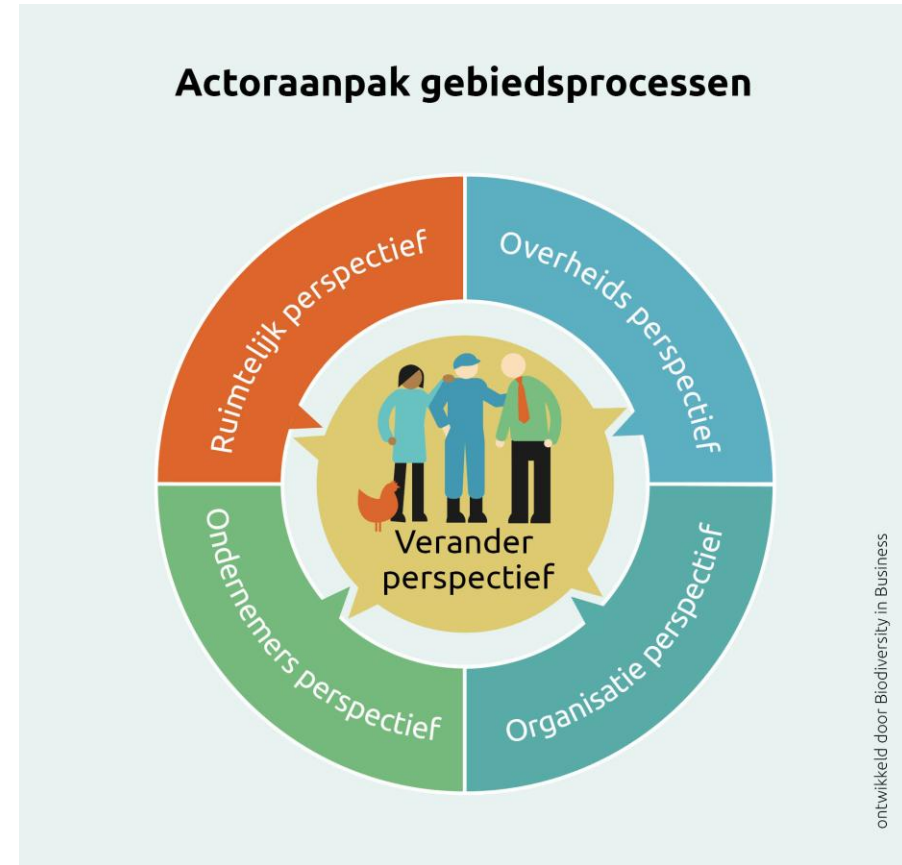
"Moet wel staatssteunproof"

"We moeten het wel kwantificeren"

Ondernemersvragen

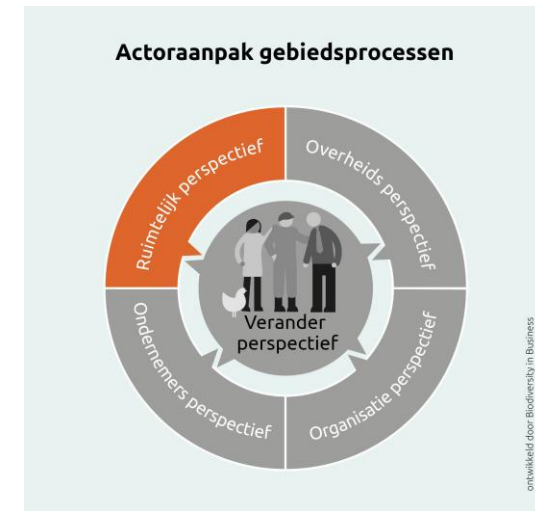
- Welke opgaven liggen er in dit gebied?
- Hoe kan ik mijn bedrijf voortzetten?
- Hoe kan ik hier nog voldoende inkomen blijven verdienen?
- Kan mijn zoon of dochter het bedrijf overnemen?
- Met welke toekomstige activiteiten kan ik mijn geld verdienen?
- Hoe krijg ik meer grond onder mijn bedrijf?

Ruimtelijke aspecten

- Ligging van het bedrijf
- Bodemkwaliteit en watersysteem
- 'Overgangszone' / afstand tot N2000
- Duurzaamheid op perceelsniveau
- Groen Blauwe dooradering in het gebied?
- Wat heb ik nodig van het gebied?
- Wat heeft dit gebied nodig van mij(n) bedrijf?

Dit perspectief komt terug op dag 3

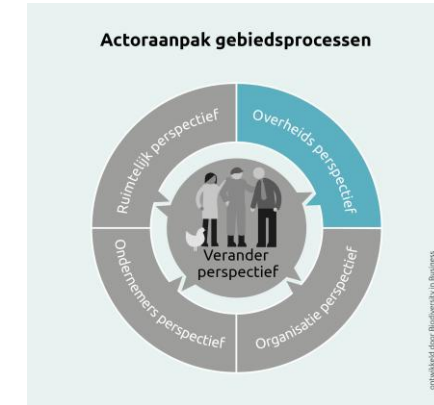

Economische keuzes bepalen het landschap

Invloed vanuit de overheid

- Welke maatschappelijke opgaven spelen hier?
- Omgevingsbeleid en vergunningen
- Bestuurlijke drukte
- Politieke wisselvalligheid
- Regelingen voor het landelijk gebied GLB, ecoregelingen en Agrarische Natuur en Landschapsbeheer
- Overheid in verschillende rollen

Dit perspectief komt terug op dag 2

Hoe kan ik meebepalen?

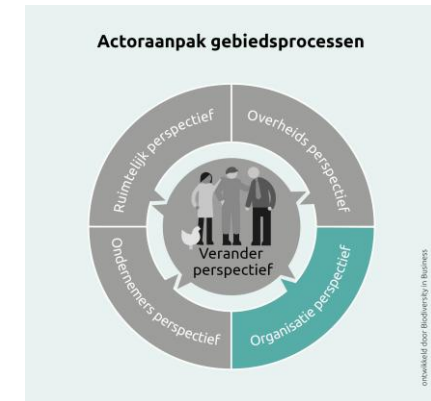
Samenwerking met meerdere boeren

Deelnemen in de gebiedssamenwerking

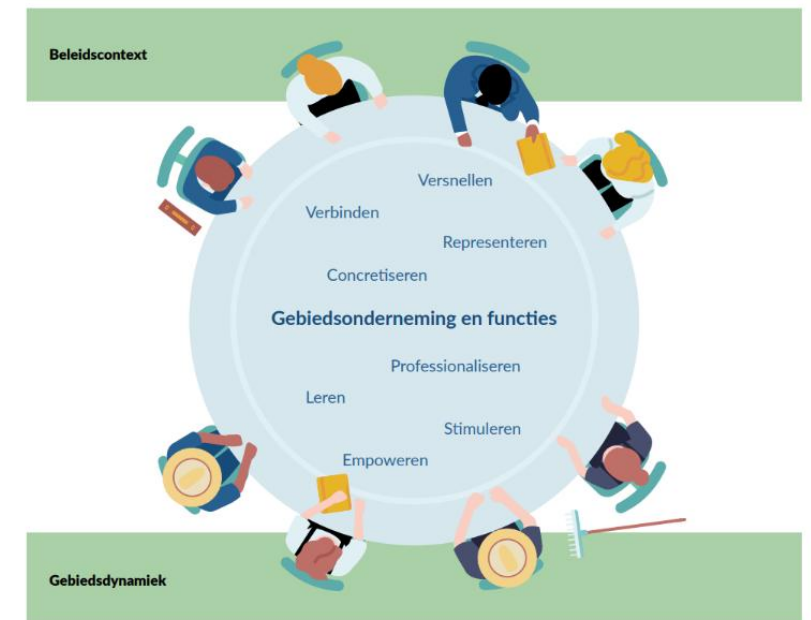
Zeggenschap bij inrichting van een gebiedsorganisatie

Wat is mijn houding ten aanzien van de maatschappelijke opgaven?

What's in it for me?

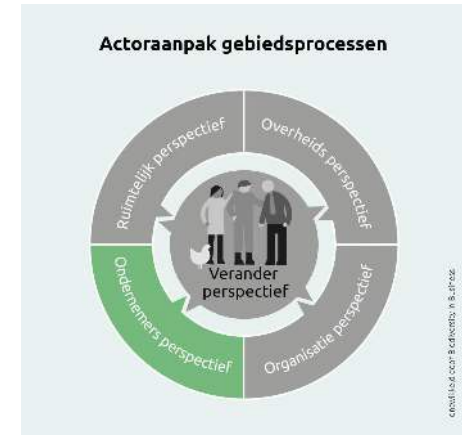

De meerwaarde van een gebiedsorganisatie

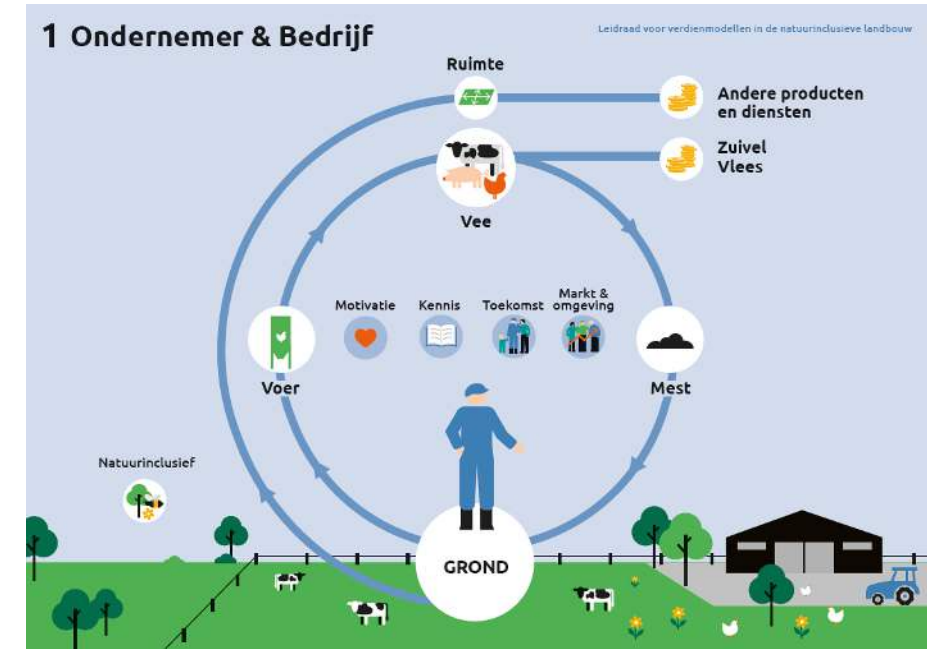
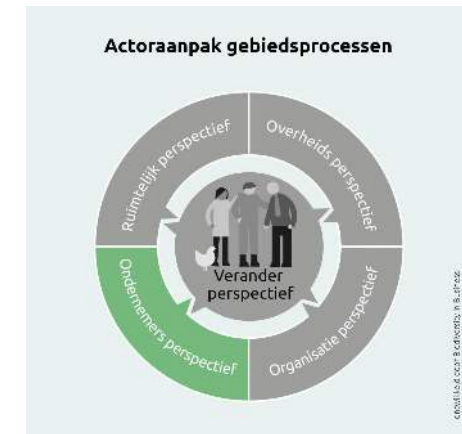
Verduurzaming van de landbouw

1. Bovenwettelijk en vrijwillig
2. Toekomstgericht
3. De ondernemer verkent zijn toekomstperspectief
4. Verschillende 'niveaus' van duurzaamheid
5. Verschillende invullingen van duurzaamheid: gangbaar +, natuurinclusief, regeneratief, biologisch, kringloop

Ondernemer in zijn kracht

- Duurzaam ondernemen
- Verdienmodel
- Ondernemerschap
- Particulier eigenaarschap van de grond
- Maatschappelijke toegevoegde waarde bieden in de regio
- Keten, ketenpartijen en andere agro-partners
- Meervoudige waardecreatie

Agrarische gebiedscoöperatie

In samenwerking met Lodewijk Pool
Biologisch melkveehouderij
Zorgboerderij
Landcoöperatie

Gebiedsofferte

Een samenwerking in een gebied tussen:

- grondeigenaren
- grondgebruikers
- gebiedspartijen

om bepaalde doelen met elkaar te realiseren

Aldeboarn-De Deelen presenteert gebiedsofferte Aanvalsplan Grutto

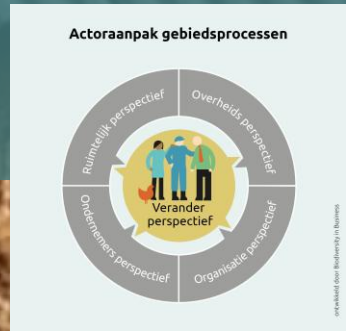
06/11/2023

Vlnr: Gerben de Boer (Wetterskip Fryslân), Renze Portengen (ministerie van LNV), Friso Douwstra (provincie Fryslân), Pieter Winsemius (Aanvalsplan Grutto) en Piet Dijkstra (voorzitter gebiedscommissie ADD)

Op 1 november 2023 presenteerde de gebiedscommissie van Aldeboarn-De Deelen (ADD) de gebiedsofferte Aanvalsplan Grutto aan de vier overheden (rijk, provincie, waterschap en gemeente) en de initiatiefgroep Aanvalsplan Grutto. In de gebiedsofferte geven zo'n 30 boeren uit ADD Noord aan wat zij nodig hebben om van het gebied een robuust weidevogelgebied te kunnen maken.

Het veranderperspectief: interventies

Veranderperspectief

- Veranderende rollen van actoren in het gebied vanuit duurzaam ondernemen en transitiedenken
- Procescondities en werkvormen (Bewegen door de Velden)
- **Ontwerpen en inzetten van interventies**
- Fundamentele veranderingen en leren (persoonlijke ontwikkeling, perspectiefwisseling)

Veranderperspectief

Interventies

Veranderperspectief

Interventies

Een interventie is set van opvolgende geplande acties of events met de intentie om de organisatie effectiever te laten werken.

Interventies zijn bewust bedoeld om de status quo te veranderen

Bron: Cummings & Worley, 2005

Overheidsjargon: handelingsperspectief

Veranderperspectief

Effectieve interventies ontwerpen

- *Afhankelijk van de bereidheid voor verandering*
- *Afhankelijk van de potentie om te veranderen*
- *Culturele context*
- *Capaciteiten van de 'change agent'*

Bron: Cummings & Worley, 2005

Veranderperspectief

Type interventies

Afhankelijk van wat er moet veranderen:

Strategisch

Technologisch of structureel

Inzet van mensen of een team

Communicatie

Proces

....

Veranderingen in een gebiedsproces

Type interventies

*Wat 'moet' er allemaal veranderen
in een gebiedsproces?*

Type veranderingen

Niet fysieke veranderingen:

Stelselveranderingen, bedrijfsveranderingen, persoonlijke verandering, verschuiving van paradigma's, kennisontwikkeling

Fysieke veranderingen in het gebied:

Aanleg van natuur, productie van een duurzaam product, verandering van Engels raaigras naar kruidenrijk grassland, bodemverbetering,

Veranderperspectief - Praktijk

- Samenwerken met andere organisaties
- Uitvoeringsorganisatie
- Onderling vertrouwen, persoonlijkheid, normen & waarden
- Grote veranderingen, small steps
- Incrementele of radicale verandering
- Quick wins geven motivatie
- Onderhandelen, geven en nemen
- Gelijkwaardige samenwerking
- Wie is de initiatiefnemer?

„Moet nog wel geld kunnen verdienen”

„Alleen basis van vrijwilligheid”

„Moet wel staatssteunproof”

„Geen precedentwerking”

„Er landt nooit geld op het boerenervf”

Nieuwe verdienmodellen

Erfontwikkeling

Nieuwe verdienmodellen

Verkoop duurzame producten en korte keten

BRABANTSE SCHONE

Met de lekkerste volle melk van onze trotse boeren uit de streek. Brabantse Kaas in zijn puurste en schoonste vorm, met alleen maar natuurlijke ingrediënten. Door de eetbare natuurkorst krijgt de Brabantse Schone bij de rijping zijn volle en krachtige smaak. De perfecte smeulige borrelkaas, heerlijk op een vers broodje en de ideale basis voor kaasfondue.

Brabantse kaas in zijn schoonste vorm!

Zie voor meer informatie:
WWW.DUINGOEDKAAS.NL

Brabants
**DUIN
GOED**

van de
*Duin
boeren*

Brabantse Schone
Probeer nu de beste kaas van Nederland!

**GRAND
GOLD**

**FRANKFURT
INTERNATIONAL
TROPHY**

*Lekker van
de Peinboeren*

**BRABANTSE
SCHONE**

Lekker van de Peinboeren

Brabants Duingoed

*** Bij de prestigieuze Frankfurt Trophy-wedstrijd heeft de Brabantse Schone-kaas de hoogste onderscheiding Grand Gold gewonnen. Uit een verkiezing van 380 kazen is de kaas van de kleine boerencoöperatie rondom het gebied rondom Loonse en Drunense Duinen als beste Nederlandse kaas voor 2023 beoordeeld. En dat, terwijl de kaas pas een jaar op de markt is.**

Brabantse kaas in zijn schoonste vorm

Hoe krijgen we dat voor elkaar?

Oefening interventies

Ga terug naar het rollenspel en verken met elkaar:

- Wat zou je willen veranderen vanuit jouw rol?
- Wat voor type verandering is dit?
- Welke interventie kun je hiervoor bedenken?

Formulieren Leervragen en inzichten

Oprichting Gebiedscoöperatie

In samenwerking met Lodewijk Pool
Biologisch melkveehouderij
Zorgboerderij
Landcoöperatie

Voorbeelden inzichten uit gebiedsproces Het Binnenveld

- Kies een verbindende voorzitter
- Samenwerken met alle boeren/grondeigenaren in het gebied is ingewikkeld
- Een organisatie voor boerensamenwerking is een toevoeging voor het gebiedsproces, vanuit de gedachte: resultaat gericht werken, de boer als onderdeel van de oplossing